

Bütün Yönleriyle Bektâşîlik ve Alevîlik 1. Cildine Önsözü –

Merhum Bedri Noyan Dede Baba

Günler hayrola! Hayırlar fethola! Şerr'ler defola! İnananlar şâd, ikilik çıkarınlar berbâd ola! Hakkerenler gözcümüz, bekçimiz, yardımcımız ola! Büyük Sevgili'ye, O'nun sevgilisi Hz. Muhammed'e, O'nun soyuna, Ehl-i beyt'ine (ev halkına) ve yakınlarına selâmlar ve saygılar ola! Hazret-i Pîr Hünkâr Hacı Bektâş Veli'ye gönüller dolusu niyâzlar ola! Demler dâim, cem'ler kaaim, çerâğlar uyanık, meydânlar açık ola! Hû! döst! Allâh, eyvallâh!...

Hakerenlerin adıyla bağladım, bitirince hamdettim.

Bağrımızda ney gibi elem yaraları açıp, gönlümüzün kimi zaman gözyaşlı, kimi zaman seviçli, fakat her zaman aşk ile çırpınan zembemesini dinletmeye çalıştım.

İnsanlık şüpheler ve karanlıklar içinde çırpınıyor. İnsanlığı bu bunalımından kurtarmanın yolu; aydınlatıcı (mürşid) insanların en büyüklerinden birisi olan Horasanlı Pîr Hacı Bektâş Veli'nin huzûruna çıkartmaktır. Ben de bunu yaptım.

O nûr kaynağı gönül, insanlığın şevki, zevki, mutluluğu ve umudu olmuştur. İnsan taştan, demirden bir gereç (materyal) değildir. Duygusu, gönlü, aşkı, tek sözcük ile, ince ve soylu duyguları olan onurlu bir yaratıktır.

Softalık ve yobazlık bir yandan, kaba materialist felsefe öbür yandan, bu büyük varlığı geriye ve karanlığa sürüklemek isterken, Türklüğün büyük insanı Hacı Bektâş Velî ve ardından gelenler insanlığa nefsini bilmeyi, kişiliğindeki yüceliği (zâtındaki şerâfet'i) ve evren içindeki yüce makamını (orununu) göstermişlerdir.

İnsanlık, anlaşmazlıklar içinde ve bu anlaşmazlıkları körükleyenlerin elinde oyuncaktır. Nûh'un gemisi nasıl insanları ve hayvanların evcilini, yabanîsini, bir araya getirip tûfandan korunmuş ve kurtarmışsa, bugün de insanlığı kurtaracak böyle bir gemiye gereksinim vardır. Bu gemi, ancak ve ancak Sevgi'dir. İnsanlık, sevgiye dayanan bir düşünce ve örgütlenme ile kurtarılabilir.

Müslümanların büyük çoğunluğu, İsâ Peygamber'in adını hazretsiz anmaz, Meryem'i ana sözüyle birlikte söylerken, Hıristiyan dîn adamı, halkın karşısında bizim Peygamberimize dil uzatır. Tüm dinlerin softaları tarafından körüklenen ve insanları birbirine karşı gruplarda toplayan yanlış terbiyeler, çürük düşüncüler ortadan kaldırılmalıdır. Bunu, batının dar düşünceli din adamı hiç yapamayacağı gibi, İslâm dünyasının gerici nitelikteki hoca efendisi hiç yapamaz.

Hacı Bektâş Velî, Mevlânâ Celâleddîn Rûmî gibi eşsiz insanların rûhu, düşüncüsü ve özellikle tanrısal aşkı ön plâna çıkartmaları ele alınırса kurtuluş yolu aydınlatılabilir. İnsanlar arasındaki birlik, o zaman sâdece süslü, şatafatlı bir söz olmaktan çıkar, anlam kazanır.

Yıllarca emek verdiğim bu kitabı hazırlarken hiçbir iddiam olmadığını içtenlikle belirtmek isterim. Hacı Bektâş Velî hazretleri ve Bektâşîlik konusunda şimdiye kadar yazılmış olanları özel kitaplığımda toplamaya çalıştım. Kendimde olmayanları değerli ve sayın dostlarımdan edindim, faydalandım. Bu konuda yazılanları bir araya getirerek, ilgileneceklere, bunların tümünü incelemeyen yoksun olanlara derli toplu bir bilgi paketi sağlamaya çalıştım.

Burada, sırası gelmişken, yardımlarını esirgememiş olan bu dostlarıma teşekkürlerimi sunarım.

Bu kitabı niçin yazdım? Bugünün dünyasında gizli-kapaklı ne var? Bektâşî sırrı diye bir söz atılmış ortaya. Böyle gizli tutulacak ne varmış, bunu bütün Türk vatandaşları ve bütün dünya, bilgi dünyası öğrensün. Bilinsin ki, vaktiyle softanın öne sürdüğü ve ayak dirediği, en ufak bir kötülük dahi yok imiş.

Türk milletine, kaybettirilmek üzere bulunan benliğini, rûhunu tekrar kazandırmış olan Hacı Bektâş Velî ve Bektâşîliğin inaniş ve düşünüşünün, ahlâk ve edeb'inin bütün dünya milletlerine ışık tutacak kadar temiz ve yüksek olduğunu göstermek için bu kitabı yazdım.

Bu güne kadar bu konu üzerinde yazarların sürekli hataya düştükleri, sürekli yanlış veya eksik kaldıkları görülmektedir. Bektâşîlik konusunda toplu bir bilgi edinmek isteyecek olanlara faydalı olacağıımı umuyorum. Bilen yazmış, bilmeyen yazmış... Bir hikâyeye vardır:

Adamın birine;

- Emir-ül-mü'minin Hz. Alî'yi tanır mısın? demişler. Tanırım, demiş.

- Kaçınıcı halife idi? demişler.

- Orasını bilmem, o öyle bir kişidir ki Hüseyin O'nu Kerbelâ'da şehîd etmiştir, demiş.

İşte, bizde birçok "bilirim" diyenlerin bilgisi, bu adam gibidir. Bu kitabı, şimdiye kadar söylenegelmiş yanlış düşünceleri de ortadan kaldırayım diye yazdım. Allâh ve insan konusunu ele alıp düşünenlerden, İslâm mistiklerini ve bunların içinde de özellikle Türk asıllı mistikleri ve bir Türk inaniş olan Bektâşîlik mensûblarının eriştiği gerçekleri açıklamaya çalışan bir kitap meydana getirmeyi yıllardan beri düşünürdüm. Yedi yüz (700) yıldan beri Türk-İslâm topluluğunu bu düşünüş ve inaniş çevresinde toplayan ve onlara insanlıklarının gerçek ve yüksek anlamını duyurup, tadını aldırılmayı başaran bir "yaşama ve dîn anlayışı" olarak, Bektâşîlik konusu, artık ele almaya, üzerinde fikirler yürütmeye değer bir vâkıa'dır.

Bektâşîlik, geniş bir kitlenin eseme (mantık) ve usa vurmasına uygun olan ileri bir düşünüş, körü körüne bağlanmaktan kurtulmuş bir hoşgörülülük (tolerans)tür. Temiz bir ahlâk aşıl原因, insanları birbirini seven bir topluluk halinde olgunluğa erdiren, yükselten bu ideal (ülkü), elbette ki tutunacak ve tutulacaktı. İşte bu sebeptendir ki, Bektâşîlik, Suriye ve Irak'tan, Arnavutluk, Bulgaristan, Macaristan illerine kadar imparatorluğun her tarafını sarmıştı.

Hacı Bektâş Velî de milliyetinde, dîninde, dilinde, geleneklerinde ve sosyal gelişiminde yabancı bir ideolojinin, Arap ve Fars etkisinin tutsağı olan anavatana, inaniş ile gerçek bir şafak muştulayıcısı olarak gelen bir yüce velî idi.

O'nun, hayatın gerçeklerinden aldığı duyüş, düşünüş ve inanişları, o çağın çeşitli baskıları altında ezilen topluluğa benliğini duyurmuş, varlığını bildirmiş, kurtarıcısı olduğu İslâm dininin asıl sâhibi olduğunu anlatmıştır. Asıl önemlisi, Türk sözünü "Kaba-saba adam, köylü, dağdan inmiş" anlamında kullanan şehirli (Şar'lı) bölüğe karşı, bunun, tam tersine olarak, bir şeref, bir yücelik olduğunu duyurmuş olmasıdır. Sözünde, sazında, tapmasında, yakarmasında Türkçe söylemiş, Türk'ü ve Türkçe'yi yüceltmıştır. Bütün gücünü buna yöneltmiş, koskoca katıksız bir Türk toplumunun gönlü için ışıklı yarımlar muştulayan yeni bir evren yaratmıştır. Dîn'i uydurmaları boğan yobazla, Arap ve Acem'i -hâşâ- Türk'ten daha üstün gören, onlardan "kavm-ı necîb-i Arab" diye sözeden milliyet gericilerinin afyonuyla uyutulmaya çalışılan bu toprağın evlâtlarına, kişiliklerinin küllenmiş ateşini canlandırıp alevlendirerek, yepyeni bir yaşam getirmiştir. Vatan göklerine yeni bir güneş doğdurmuştur. Çok söz söylememiş, çok uzun ve ciltler dolusu yazmamış, şairlik taslamamış, fakat bunları yapanlardan daha etkili olmuştur. Hz. Muhammed'in: "Ümmetimin bilginleri, Ben-î İsrâil yalvaçlarına eşittir" buyurmalarına canlı bir örnektir. Peygamberce bir etki ve sözü geçerliğe sahip olmuş, insanlığı ve insanları sevmiş ve bu sevgiyi sessiz bir çağlayan gibi, durmamacasına, fakat dinginlik (sükûnet)'le, yumuşaklıkla, sevecenlikle (şefkatle) yapmış ve aşlamıştır. Toprak gibi olmuş, fakat evrene söz geçirircesine... Bir damla su gibi olmuş, fakat, engin denizlere sığmamacasına...

Fânî olana değil, ebedî ve bâkî olana yönelmiş ve yöneltmiştir. Gözünün ve gönlünün ışığını gerçek bir yaşama (hayata) tutmuş, onu göstermiştir. Kararmış gönüllere ışık olmuş, yanık sînelere gönül tohumu serpmiştir.

Türk-İslam mistisizm'inde ve buna bağlı olarak Bektâşîlikte bir "Ölmeden önce ölmek" konusu vardır. Hz. Peygamber'in "Mûtû kabl-e en temûtû" = "ölmeden önce ölünüz" diyen sözlerine dayanır. Bektâşîlikte, ölmeden önce ölmek demek, bugünün dünyası için "yeni"yi, "yepyeni"yi bulmak demektir. Eskilerin temel direklerini yerinde tutarak, sonsuzluk kadar kuvvetli sâdeliğini koruyarak, yeni gereç (malzeme) ile yeni yapı,

bu yeni yapılarla yeni bir şehir, yeni şehirlerle yeni bir evren kurmak... Eski yaşamda ölmek ve bu yepyeni yaşama dirilmek...

Yalnız kendi toplumunun, kendi milletinin insanlarını düşünmek değil, bütün bir insanlığın gönlüne, mantıkına, sevgisine, gönencine (refahına) hizmet eden yolu göstermek. İşte ölmekten ölecek, fenâ (yok olmak) da bekaa (kalımlık-sonsuzluk) bulmak budur.

Mutluluk, dışımızda değil, kendi içimizdedir. Gustave le Bon, bu konuda öyle diyor:

"İnsan rûhunun mutluluğu yalnız dıştaki eşyada sanması son yüzyılın büyük yanlışlarından biridir. Halbuki mutluluk bizdedir, bizim tarafımızdan yaratılmıştır. Hemen hemen hiçbir zaman nefsimiz dışında olmaz. Eski devirlerin idealle 'ini kırıp attıkları sonra, oralar olmadan yaşamının olanaksızlığını da bugün görüyoruz. Eğer dünya haritasından silinmemek istiyorsak, onların yerine koyacağımız sırr'ı bulalım."

Bunun ardından, aynı kişi, zaman zaman insanlık dünyasında bir güneş gibi parlayan büyük insanların insanlığı çekici umutlara, düşlere kavuşturduğunu ve bunların insanlığın gerçek velinîmetleri olduğunu kaydediyor ki, işte Hacı Bektâş Velî bu büyük ve seçkin insanlardan biridir. Gönlündeki ışığı yalnız Anadolu'nun bağıri yanık insanına değil, cihânın bütün karanlıkta kalmışlarının yoluna, gözüne ve gönlüne serpmiş bir gerçek velîdir.

Mersin'de oturmakta olan (25 Ocak 1966-3 Şevval 1385 H.'de Hakk'a yürüdüler), Girit'te Kandiye'de Horasanlı Ali Baba Dergâh-ı Şerîfi son postnişîni mücerred Halîfe Ca'fer Sadık Bektâş Baba'dan dinlemiştim:

İran'ın Bağdat başşehbenderi olan Mahmud Han, (ki bu zâtın oğlu Yahya Han da İran'ın Kerbelâ başşehbenderi idi) bir konuşma sırasında Sadık Baba'ya şöyle söylemiştir:

"Biz, İranlılar, aslında siz Bektâşîleri hiç sevmemeliyiz. Zirâ, Hz. Mevlânâ, bir Acem kültür gizli ajanı gibi Anadolu'da bizim kültürümüzü yayar, bizim dilimizi yerleştirirken, bir taraftan da Selçuk Devleti ve hükümdârları aynı yolda yürürken, sizin Hacı Bektâş'ınız gelip karşınıza dikilmiş ve ne Arap etkisi, ne de Acem etkisi bırakmıştır. Fakat siz Bektâşîler o kadar sevimli, cana yakınsınız ki, yine de sizi seviyorum."

İşte Hazret-i Pîr Hacı Bektâş Velî için en büyük "güzelleme"yi bir İranlı'nın ağzından dinlemiş oluyoruz.

Tanrı yapayalnızdı. Tek başına idi. Elest, kuytu bir odadaki nâz ise Türk mistisizm'inin Belî (evet) diyen cevabı, Hacı Bektâş Meydânı'nın Türk sazı oldu. Bektâşîlik, Tanrı'yı yalnızlıktan kurtaran, Onu meclisinde sohbet ve muhabbet eden ârif ve kâmil (bilgin ve olgun) insanlar yetiştiren bir inanış ve düşünüş oldu. Dışını karartıp içini aydınlatmak veya bunun tersine içini söndürüp dışını parlatmak eksiklikler. Hacı Bektâş Velî insanının içi de aydın, dışı da...

Yirminci yüzyıl insanları, özellikle gençleri, salt maddî hedeflere ulaşma sürecinde ezilmekte ve her gün kişiliğini biraz daha kaybederek, bir robot durumuna düşmektedirler. İşte bu gönülsüz, ma'neviyyâtsiz, rûhunu kaybetmekte olan insanlık ve gençlik için geçmişin büyük idealist ermişleri yine inanç ve düşünüş aşılaiıcı aydınlatıcılar (mürşitler) oluyorlar. Bütün iş, onları gerçek yönleriyle görüp anlayabilmektedir...

Türk tasavvufunun (mistisizminin) "benlikten geçme" konusu, aslında, insanın gerçek benliğini bulması demektir. Benliğin gerçeğine (hakikatine) erişmesi demektir. Onu uyusukluğa götüren bir kendinden geçme değil, gerçeği aratan ve bulduran bir canlılık, kıpırdaklık, yerinde duramazlık verme, yaşama sevgisi bağışlamadır.

Hacı Bektâş Velî hazretlerinin emeli de budur. Yaşamamızı, evrenin gerçeklerine uydurmak; miskince bir tevekkül değil, hırs ve tamahtan uzak başarılı bir yaşama kavuşmaktır. İşte, dünyânın o gününe, bugününe değil, yüzyıllar sonrasına bile söz yürütecek bir yaşam, yaşayış, canlılık, aşk ve şevk (sevgi ve istek) içinde bir insanlık ideali...

Çalışmak, öğrenmek, iyi olmak O'nun düşüncelerinin temeli idi. Bilgi, bütün bir ulusa lâzımdır. Okumak, erkeğe olduğu kadar kadına da gereklidir. Hacı Bektâş Velî'nin en büyük meziyeti (artamı) 750 yıl önceden kadın-erkek farkını kaldırmış olmasıdır.

Babaerenlere bir genç sormuş:

- Baba, 90 yaşına gelmişsin... Bana bir söyleyeceğin var mı?
- Vallah evlâd, yazın çamaşır astım kurudu, kışın hoşaf yaptım soğudu...

Her iş, her olay doğadaki haline ve koşullarına göre olmaktadır.

Aydın'daki fakıyrhânemize teşrif buyurmuş olan mutasavvıf ve sanatsever hocamız, Ord. Prof. Dr. Süheyl Ünver beyefendi ile görüşmelerimiz arasında söyledikleri ufak bir cümle vardı:

"- Çok inceledim... Gördüm ki her millet Rönesans'ını kendi geçmişinden yapmıştır. " demişlerdi. Demek ki bir ulus, geçmişinden kopmuyor. Hattâ, ona bağlı kaldıkça hamleler yapıyor.

İşte fakıyr de, yine geçmişimizin önemli bir konusunu ele alırken, bundan yarınımız ve yüksek bir amaç için faydalanabiliriz, düşüncesinde idim. Bu nasıl olur? Bunu elbet zaman gösterecektir.

Baki Süha Ediboğlu şöyle diyorlar:

"Yahya Kemâl, sohbetlerimizden birinde: 'Şarklı konuşur, batılı yazar' demişti. Büyük ve şanlı tarihimizin hemen her cephesi için biraz da acı bir mübalağa ile söylenmiş olan bu sözde gerçeğin payı büyüktür.

San'at ve fikir tarihimize esas olacak malzeme ve vesikaların hemen hemen yok denecek kadar azlığa, biyografi ve hâtîrât kitaplığımızın boşluğu, içtimaî ve fikrî hareketlerin ikinci, hattâ üçüncü plana alınarak müverrihlerin sadece muharebeler, mücadeleler, akınlar, ilhaklar ve iltihaklarla uğraşmaları ve bunları padişahların çıkış ve inişleriyle münasibetdâr kılarak hikâye etmek alışkanlığı ve merakı san'at tarihçisini karanlıklar içerisinde eli boş bırakmıştır".

İşte her alanda aynı dert... Musikî de böyle, edebiyat da böyle, tarih de böyle, düşünce de böyle... Bu sebeplerledir ki, elde bulunanı da büsbütün gizlemek, büsbütün karanlıklara gömülmeye bırakmak -en azından- yarın bu konu üzerine eğilmek isteyenleri eli böğründe bırakmak olur diye düşündüm. Sadece erbâbı arasında konuşulmakta olanları, bu konuda yazılmış olanlarla birlikte biraraya getirmeye çalıştım. Gizlenenin artık saklı tutulacak tarafı kalmadı. Yalan-yanlış söylentilerle, uydurmaların ortalığı sarması yerine, gerçeği meydana koymayı uygun buldum. Biricik ödülüm, ilerde hayırla ve "Hakerenler razı olsun" diye anılmam olacaktır.

Muhtar Yahya Dağlı (Baba Merhum) şöyle diyor:

"Bektâşîler ve Bektâşîlik için kitap yazmaktaki zorluğu bu işle uğraşanlar çok iyi bilirler. Fakat bu zorluk sebebiyle, tarihimizde, an'anelerimizde, latifelerimizde ve bilhassa dilimizde çok mühim bir yer tutan bu zümreyi ihmâl etmek ve kendilerini araştırmamak millî varlığımız için büyük bir noksanlık teşkil eder zannındayım"

Kezâ, Abdal Musa Sultan'ın şiirlerindeki arı dile dokunurken de şunları yazıyor:

"Türklüğün harsını neşre çalışmak ve Türkçe yazıp konuşurmak en büyük emeli olan Bektâşîliğin altı yüz sene evvelki lisanının bu muvaffakiyyetini görmek bu ilk mübeşşirlere pek yerinde bir iftihar ve sevinç verdirir"

Renan diyor ki: "Genel olarak insanları inandıkları, şeylerden alıkoyacak, bir şeye inandırmaktan daha zordur" Fakıyr de, doğru bulduğum bu söze karşın, bu zor işe giriyorum. Erenler, Pîrlar yardımcım olsun.

Bu kitapta, ayrı ayrı birçok konu vardır. Bu, sözde bir ayrıştır. Zirâ her birinde öteki konularla ilgili yönler bulunur. Örneğin bir aşk konusu, tek başına bir bölümde yazılamaz. Öteki konularda da bunu ilgilendiren pasajlar geçecektir.

Bundan ötürü bütün bölümleri, konuları bir ünite halinde ele almak ve düşünmek gerekir.

Doğru düşünenler, sürekli bir tepki ile karşılanmıştır. İnsanlara çocukluklarında öğretilen yanlış bir düşünce ve inanç, ana babadan geçmiş bir saçma fikir, sanki kendisinde doğduğu zaman da varmış gibi gelir ve kişi ondan kolay sıyrılamaz.

Oysa ki, doğru olan, düşünebilen her insanın, bütün düşünce yeteneğini bir araya toplayarak, gerçeği aramasıdır. Ne ki değil bunu yapmayı, yapmak gerekliliğini bile düşünmez. Tâ eski devirlerde bile, Pytagorenin müritleri ona körükörüne bağlanırlar ve "Bunu üstâdımız böyle söyledi" diyerek bütün düğümleri çözerlerdi. Şimdi de böyle... "Hoca efendi söyledi..." deyince, kitapta yeri varmış ve kesinlikle böyle imiş sanılır. Hani insanların kendinden bir düşüncesi, kendine özgü bir fikri?.. Ve bu güzel fikir ve düşüncelere serbestçe saygı gösteren hoşgörü?.. Bu kesinlikle yoktur.

Bu nedenle, bağınaz düşünce, bu körü körüne inanışa dayanır. Özgür düşünceye, tefekküre "küfr" damgasını vurur. Bektâşîlik de özgür düşünüş, apaçık, inançtır. Bu da elbette softanın hoşuna gitmemiştir. Bektâşîlik her şeye açıktır, gerçek dışında bir şeye değer vermek yoktur, korku yerine sevgi, Arap-Acern bağılılığı yerine Türk'e ve Türklüğe bağılılık, Arapça, Farsça yerine Türkçe vardır.

Uydurmaya, hurafeye (boş inana) değil, gerçeğe bağılılık vardır. Anlamadan değil, anlayarak inanış vardır ki, gerçek inan da, elbette budur.

Batının Felsefe ile yapmak istediğini Doğu Tasavvuf ile daha güzel yapmıştır. Onların filozofları felsefelerinin meyvesini pek alamamışlardır. Zira, Batı, felsefeden daima bir maddî sonuç, bir çıkar beklemiştir. Doğuda ise meyve vermemiş düşünüş hemen yoktur. Asıl olan da bu meyveyi almaktır. Ağaç, yaprak, odun felsefe ise; "meyve" tasavvuftan alınmış olan tinsel (manevî) yüksekliktir.

Batının filozofuna karşılık, Doğuda ermişler, Evliyâ-ullâh denilen ulular vardır. Gerek felsefe, gerek tasavvufu edinmek için okunan, öğrenilen kuramlar (nazariyat) bölümüne ilm-i kaal (söz bilgisi, lâflar) denir. Bunları öğrenmiş ve bu noktada kalmış olana da "kaal ehli" (söz adamı) denir. Bu öğrendiklerini yaşayışına uygulayan, bunlardan faydalanan, hâlîni (davranışını) öğrendiklerine göre düzenleyene de "hâl ehli" denir. İşte böyle kişilerin hâlîni bildiren yazısız, kitapsız bilgiye de "ilm-i hâl" (hâl bilgisi) denir.

Doğu düşünüş ve inanışlarında ve tasavvufta, mürşîd adı verilen "aydınlatici", bir sınıra kadar, bir basamağa kadar söz bilgisini öğretir. Bu aşamadan sonra istekliyi artık lâfla, sözle, kitapla anlatılamayacak olan hâl'e ulaştırır. Bu ulaşma, yani yol alış ise öğrenci tâlib'in (isteklinin) kendi kanatlarıyla yükselmesiyle olur. Yani bundan sonrasının tanımı yoktur. İşte Bektâşîlik, apaçık karakteri ile o hâlî elle tutulur, sözle söylenir bir açıklığa getirmiştir,

Gönlü Cebrâîl bile bir hadde yükseltir, durur

Kendi gönlünde kanat açmaktadır tedbîrimiz.
(Bedri Noyan, Enel'Aşk, s. 8'den)

Yine geldik dost bâğına, kelâm olduk dudağına,
Yâr'imizin otâğına Cebrâîl siz seyrânımız.
(Bedri Noyan, Enel'Aşk, s. 79'dan)

İnsanların yaptıkları yanlış olabilir. Fakat kalpleri hissettikleri değil... Ne gariptir ki, insanları yaptıkları ile ölçülüyorlar, kalpleri ile değil... İşte Bektâşîlik, bu iki çelişik davranışı uç uca getirmeye çalışmıştır. İnsanları

aydınlatici (mürşid) eteğine yapışmadan önce yaptıklarından sorumlu tutmaz, eski yanlışlarını, eksikliklerini siler, ondan sonrası için duydukları ile yaptıklarını birbirine eşit kılacak bir yaşayışa kavuştururdu.

Işık, bir ideale inanmış insanın gönlünden doğar. O ideale erişmek için savaş (mücâhede), aralıksız bir çaba lâzımdır. Bu savaşta kan değil, alın teri dökülür. Bu savaşın karşı yönü, düşman cephesi bilgisizlik, yobazlık ve örümcek kafalılıktır. Bektâşî'nin ideali şudur: İnançta önceliği "İlim = Bilgi"ye verir. Hemen ardından "Hilm = yumuşak huylu" olmak gelir. Bilgisizlikle savaşacak, ter dökülecek, karşısındakini güzellikle yola getirecek. Uydurma inanış ve düşünüşün onun yanında yeri yoktur. Bektâşî iyi, temiz ahlâklı, bütün insanlara -daha doğrusu bütün canlılara- müşfik ve yardımcıdır. Çalışkandır. Eskilerin "pîr aşkına" diye tarif ettikleri çalışma, işte onun çalışmasıdır. Mesleği ne olursa olsun -demirci, kömürcü- zevkle, neş'eyle, güler yüzle çalışır. Onların ünlü formülü şudur: "Şevkle dünyâ işine, aşk'la ahret işine. "Yani gündüz şevk ve zevkle kendisinin ve ailesinin geçimini sağlayacak, gecelerini de aşk ile, dost sohbet ve muhabbetinde geçirecektir.

Anadolu'nun yaşadığı tarihi incelemek, ekonomik, bilimsel yaşamını anlamak elbette önemlidir. Fakat bunun yanında, bu toprakların insanının vicdânî, rûhî ve özellikle ulusal karakterini aydınlatmak bakımından, ele aldığım konu çok değerlidir. Bu konuyu incelemek bir zorunluluk, bir gereksinme (ihtiyaç)dir. Hem de tamamen ulusal bir zorunluluk ve gereksinme...

Köprülüzâde M. Fuad Bey de, bu yöne dikkatimizi çekerler: Anadolu, Rumeli, Mısır, Suriye gibi bir zamanlar bize ait topraklarla; İran, Hindistan, Afganistan gibi öbür memleketlerde yüzlerce yıl egemenlik eden tarikatların incelenmesinin lüzumundan bahsetmektedirler.

Softa için dîn ve ikinci bir dünyada yaşanacağı inancı, sadece avâm-ı nas'ın sâfderûnluğu yolu ile bundan faydalanmak konusudur. Burada fayda yalnız softayadır. Bektâşî için dîn, yaşadığımız dünyayı tatmak, çalışmak, olgun ve iyi ahlâklı insan olmak, kendi milletinden başlayarak yeryüzündeki bütün insanlara faydalı, hayırlı olmaktır.

Bütün dînlerde olduğu gibi İslâmiyette de din, özellikle "avâm-ı nâs" (halk) denilen ve kendi kendine bir düşüncesi, bir fikri olmayan ve olmaması istenen çoğunluğun kolay aldatılır oluşundan yararlanma şekline dökülmüştür.

Öte yandakiler (Hıristiyanlar) para ile cennette köşk, arsa, anahtar satarlarken; bu yandakiler ölüsünden, dirisinden para sızdırmayı, dîn diye karanlıkta kalmış bu mazlûm bu halka yuttururlar. Allah'ı da, Kur'ân'ı da, şerîatı da, Peygamberi de sadece ve sadece çıkarlarına alet ederler, mevlûd diye, hatim indirmek diye, iskat diye binbir dolap ve dalavereyi dîn adına zorunlu göstererek, kutsal duygulara saygısızlıkta başa geçerler.

Dîni politikaya âlet eden devletin başında olanlar da, bunun böyle olmasını isterler. Dîn adamları da, bilerek veya bilmeyerek, onların âleti olurlar. Râhip Jean Meslier, Bon Sens adlı kitabında bu konuyu ele almış ve dinle siyaseti karıştırmanın kötülüklerini açıklamıştır. Örneğin İbn-i Haldûn da "Dînî siyâset, insanların dünya ve ahiretleri için faydalıdır" diye aynı geri düşünceyi savunmaktadır. Onlara yaranmakta fayda bulan kimseler de halkı bu fikre inandırmaya çalışırlar ve bundan bir pay da kendilerine çıkar.

Fakat halkın bilgisizliğini, kolay aldanırlığını kullanarak, onu korkutarak, kendilerine kazanç vasıtası haline getiren karanlık düşünceli o zavallılar, gerçek Allah'ı da bilmezler, gerçek dîni de... Kasırga mı esti, herhangi bir felâket mi oldu, gök mü güreledi, yer sarsıntısı mı oldu, sel mi bastı? "Allah kızdı da ondan" derler. Doğayı, doğa yasalarını hiç düşünmezler.

Bektâşîlikte tasavvuf, sadece bir bilgi sistemi, Muhyiddîn-i Arabî'de olduğu gibi hayâlî bir ideal olmaktan kurtulmuş, realist bir dünya görüşü haline gelmiştir. Bu konu öyle bir engin gerçekler denizi ki irfânla, anlayışla yıkanmamış kimseler bunun değerini ölçemezler.

On sekizinci yüzyılda yaşamış Bektâşî şairi Mahmudoğlu bir şiirinde şöyle diyor:

Hakikat bahrinin ilmin ne bilsün her tahâretsiz
 Ki Cibrîl-i Emîn uçmaz bu deryânırı kenârınan.
 İştigâl cân kılâğıylın hadîs'in Mahmutoğlu'nun.
 Ki Hakk sırrın ıyân eyler Alî'nin Zülfikaarından.

Bu, bir akıl yoludur. Aklın alamayacağı kadar da geniş bir hoşgörü, bir anlayış, baştan sona sevgi ve gönül yoludur. Türk'ün ahlâkı, inancı, düşünüşü ve Türk'ün kendi malı olan, kendisine özgü dayanışmacılığıdır. O salt Türklükle ilgili olmayıp, bütün insanlığa da kucak açmıştır.

Osmanlıların ilk kuruluş günleri, mistik kuruluşların desteği ve onlara bağlı halkın devlete bağlılığı, devlet başkanının da onlardan oluşu gibi, bir özellik taşıyor.

Otman, Gâzî Ahî Şeyhinin kızıyla evlendi. Oğlu ve torunu, hem hükümdâr, hem Ahî Şeyhi olup, bununla da övünürler idi. Demek istediğim şudur ki; devlet mistik kuruluşu tuttukça, onlar da, bu mistik yollara bağlı Türk halkı da, onları tutmuştur.

Bu ilişkiler ne zaman devlet tarafından bozuldu ise, halk da reaksiyonunu göstermiştir. Softa da, devlete etkisini ve baskısını yapınca, zaman zaman, özellikle Bektâşî ve Alevî halk zulme ve baskıya uğramıştır.

Zamanında Ankara bölgesini Osmanoğullarına elleriyle teslim edenler Ahî'lerdi. Osmanoğullarını zaferden zafere koşturan ordu, Hacı Bektâş Ocağı idi. Bu ocak da Hazret-i Pîr Hacı Bektâş Velî'ye bağlı disiplinli bir ordu idi. Softa parmağı ve devletin kurulu güzel ve doğru düzeni bozan kararları sonucunda, eski durumunu kaybederek yozlaşan yeniçerilik; mukadder âkıbete uğramış, bu da Bektâşîlerin yeni bir zulüm görmesine sebep olmuştu. II. Mahmûd'un bu kararında, öteki tarikatlerin şeyh efendileri de, kıskançlık ve padişâha riyâkârane yaranma havasında, ahlâksızca yardımcı olmuşlardı.

Az zaman sonra yine toparlanan Bektâşîler, o günden bu güne aralarındaki gönül bağına hiç bir zaman gevşetmemişlerdir. Meşrûtiyet devrinde İttihât ve Terakkiciler, Bektâşî olmuşlardı. Devlet, işine geldiği zaman Bektâşîleri hoş tutarak; kimi zaman zulüm ve baskı ile sindirmeye çalışarak kaypak bir politika gütmüş, bugüne kadar gelinmiştir.

Statükoyu bozmak, ileri hamle yapmak isteyen, devlet için tehlike olarak görülmüştür. Devletler sürekli halkı değil, mal ve servet sahibi olanları tutmuştur. Değeri gittikçe artan ve tüm dünya tarafından takdir edilen Şeyh Bedrettin ve Pîr Sultan bunun en çarpıcı örnekleridir.

Sömürücü azınlık ile devlet daima el ele olmuş, dîn sahibi geçinen riyâkâr ve madrabaz softa da bunlara sürekli âlet olmuştur.

İşte Bektâşîlik-Alevîlik bu halk ezilişine, maddî baskının yanında, gönül ve duyuş aykırılıklarına, ikiliklere karşı olan bir protesto sembolü olmuştur. Bu yüzden de Bektâşîler dînsiz olmakla, fakat Alevîler ayrıca, hem dînsiz hem ahlâksız olmakla suçlandırılmış ve tanıtılmışlardır. Asıl dînsiz ve ahlâksız olanlar bile bu iftirâları yapanlardır.

Gerçek Müslüman, gerçek dîndâr, gerçek ahlâk sahibi ve gerçek Türk halkı Bektâşîler ve Alevîler olduğu hâlde... Gerçek insan ve insanlık aşığı onlar oldukları halde...

Bu kitabı daha ziyade gençler için yazıyorum. Onlara, nasıl bir inanış, terbiye, ahlâk ve sosyal düzen içinde bütün insanlığa yararlı olgun kişi, yani "kâmil insan" yetiştirme yolunu yaratmış olduğumuzu; sonra da bilgisiz, çıkarıcı ve sömürücü grubun baskısı ile ne tür iftirâlara uğradığımızı, olduğu gibi göstermeye çalıştım.

Yıllarca sabahlara kadar yazı yazdım. Göz nuru döktüm. Binlerce yazma risâle, cönk karıştırdım. Kütüphane kütüphane kitaplar arasında bir tümcecik not için günlerce araştırdığım oldu. İşte bu kitap böyle ortaya çıktı.

Türk düşünüş ve inanışını, Türk halkının gönülden bağlı olduğu bir yolun gerçeğini, özünü anlatmaya çalıştım. Kabuğu değil, içindeki meyveyi tanıtmak istedim.

Dışta kalmışlar, cevizin kabuğunu yalar, ondan tat duymaya çalışırlar. O kabuğu kırıp içini yemezler. Biraz sıkıştırılınca işi ahirette yola koymaya yeltenirler. Burada halledene de, halletmek isteyene de kızarlar. Doğruyu söyleyenin adı da, onlar için "kâfir"dir, "zındık"tır, "Allah'sız"dır, "dinsiz"dir. Ne gülünç şey...

Nureddin Topçu şöyle diyor:

"Bugün yapılması gerekli bir ıslâhât, dînin ruhu demek olan tasavvufla, ona uygun şekiller arayan şeriattın uzlaştırılması olmalıdır. Bu, ruhlar âlemine yapılacak bir müdahale olacaktır. Buna muvaffak olmak için şiddete, ithama (suçlamaya), gayza (öfkeye), galeyana veda etmeliyiz. İbâdetlerimizde kemiyyetin (niteliğin) bize, keyfiyyetin (niteliğin) Allah'a ait olduğunu bilerek sayı sayma heveslerini çocukluğumuza bırakalım.

Dualarımızda, dağın ardındaki sağırlara haykırma değil de, bize bizden yakın olan Allah'a çevrilme ve ona sığınma hali olduğunu unutinayalım. Allah'ı bırakıp halka yaranmak için haykıran ma'bed (tapınak) artistlerine haddini bildirelim".

Bektâşîlik, doğaüstü düşünceleri bir yana itip doğal düşüncelere, gerçeğe yer ve değer vermiştir. Söylediklerinin neler olduğunu kendisi de bilmeyen, zavallı halkı büyük bir çözümsüzlük ve giz karşısında bırakmışçasına davranarak ve sadece korkutarak, yine sadece çıkarlarını sağlamayı düşünerek, "dîn bilgini geçinir zümre"nin karşısına; içi ne ise dışı da öyle apaçık ve güler yüzle, sevgi ile çıkan düşünce ve imân, Bektâşîlik olmuştur.

Kendisinin bile inanmadığı konulara inanması için halkı zorlayan softa, inanılır gerçeklere, apaçık, apaydınlık imâna ve düşüriceye elbette dayanamazdı...

Nitekim tahammül edemedi ve hâlâ da edemiyor.

İnanış ve düşünüşlerin, yaratılış hikmetine ve doğaya en uygun olanı Bektâşîliktir. Bu sebeple olsa gerektir ki, yaratılış ve tabiat (doğa) bilgisi, en üstün yaratık olan insanın beden ve ruhunu iyi bilen doktorlar içinde, Bektâşîliğe muhibb olanlardan pek çok zevât tanıdım. Pek muhterem Dr. Hasan Ragıb Erensel (Baba), Dr. Şükrü Şenozan, eski sağlık bakanı Dr. Hayri Üstündağ, eski başbakan Dr. Refik Saydam, Dr. Sadreddin Hatuza, Dr. Ziyaeddin Erdoğan (Baba) vb. – ki bu zevâtın hepsi hâlen Hakk'a yürümüşlerdir–. Bugün hayatta olan doktorlardan da birçoklarının muhibb oldukları, hattâ hazırlarının Babâlık ve Dedeabalık mertebesini almış buldukları bir gerçektir. Atatürk'ün doktoru olan rahmetli Hasan Ragıb Erensel üstâdım efendim ise: "Bir insanın, doktor olup da, Bektâşî olmamasına hiç aklım ermez" buyurlardı.

Şeriat'ın kuruluşu ve özellikle kötü el ve kafalarda uydurma saplantılarla halka -zararlı hale getirildiği gözönündedir. Mezhep, onun dar çerçevesini biraz ferahlatan, şeriatın tolerans fikri içinde algılanan biçimdir. Artık bugünün dünyasında bu şartlar içinde, fıkıh bilgisi, eski hiddet, şiddet, iftirâ ve yalanlardan uzak, gerçeklere ve tarihe dayanan bir görüşle, karşılıklı anlaşma havası ile ele alınmalıdır. Bunun zamanının gelmiş olduğuna inanıyorum.

İslâm dînini, hâfız-ı Kur'ân olan veya bir iki sûre ezberleyerek, öyle geçinip, ölü soygunculuğu aşağılığına indirenlerin elinden ve zihniyetinden kurtarmak ve Müslüman toplumu bu düzeysiz dîn adamlarının tasallut ve saldırısından uzak tutmak, Kur'ân'ın ölü kitabı değil, diri kitabı olduğunu göstermek, Müslümanlığı karanlığa değil gerçeğe, bilgiye ve aydınlığa çıkarmak gerekir.

Vaazlarıyla gönül bulandıran dîn adamı taslaklarının akla hayâle gelmez hikâyelerini sık sık gazetelerde hepiniz okumuşsunuzdur. "Çürük dişlere dolgu yaptırmak günahdır" diye vâzeden softa bozuntusu yüzünden Konya'da diş doktorlarının, müftülükten fetvâ alarak muayenehânelerinin duvarlarına astıklarını gazetelerde okumuş, resimlerini görmüştüm (1960 yılında). Kezâ, çocuklarına Türkçe ad koymanın günâh olduğunu, sinemaya gidenin cehennemlik olduğunu söyleyenler de vardı...

Dîn, insanları yücelten bir ahlâktır. Her ulusun kendine özgü yaşayışı, dili, gelenekleri vardır. Her ulus kendi dili ile duâ eder, kendi dili ile ibâdet eder. Bu sebeptendir ki, Bektâşîlik ibadetini tamamen Türkçe yapmıştır. Fakat buna, geçmiş yüzyılların softaları da, son yılların softaları da karşı gelmiştir...

Bektâşîlik, Kur'an'ın gerçek anlamını, dış değil iç anlamını ele alan, İslam'ı Türk milletinin dîni haline getirmeyi amaç edinen bir düşünce sistemi idi. Ona, yanlış olarak, tariyk (yol) sıfatı verildi. Eski mensuplarının birçoğu da bunun üzerinde durmadan olduğu gibi bu deyiimi kullandılar. Bugün bunun hesabını yapma zamanı gelmiştir. Bektâşîlik bir tariyk değil, geniş bir hoşgörülük, bütün dünya milletlerini ve dînlerini sarabilen bir fikir sahibi olma (tefekür) zenginliğine sahip olarak, Türk'ün İslamiyetidir, Türk'ün dîn anlayışıdır.

Hazret-i Pîr Hacı Bektâş Velî zamanında çok sade, çok daha güzel olan erkâna, sonradan amaçtan uzaklaşarak, âyet ve Arapça metinler katıldığı görülüyor. Bunlar kolayca belli oluyor. Bu bölümleri ayıklayarak ve yerlerine Türkçelerini koyarak, aslına, sade ve daha güzel şekillerine getirerek, kamuoyunun, bilim ve tarihin gözü önüne sermek vakti gelmiştir.

Topsuz, tüfeksiz gönüller- fetheden, ma'nâ âleminin sultânı, koca Türk Er'i, Hazret-i Pîr Hacı Bektâş Velî'nin ruhî himmet ve yardımlarına sığınarak ve güvenerek bu sayfaları meydana getirdim.

Çok kısa bir süre sonra üniversitelerimizin Hacı Bektaş Velî düşünce sistemini araştırmak için kürsüler ve enstitüler kuracağına inanıyorum. Bu kürsülerde Türk tasavvufunun önde gelen insanların ele alınacağını umuyorum. O günlerin araştırmacılarına nâçiz birkaç sahife bırakmış olmanın zevki bütün yorgunluklarımın, emeklerimin, uykusuzluklarımın en büyük ödülü olacaktır.

Ünlü Cüneyd Bağdâdî, açık açık gerçekleri halka konuşan Şiblî için şöyle demiştir: "Biz bu bilgileri yer altlarında ve ev içlerinde gizli söylemiştik. Şiblî geldi, minberlere çıkıp halka apaçık anlattı." İşte, fakıyr de, bir sürü aleyhte sözlere, söylentilere, dedikodulara sebep olan yer altlarında, ev içlerinde gizli gizli ibâdet ve erkân sürmenin şimdiye kadar yaptığı yıkıcı ve taş attırıcı etkilerini kökünden silmek ve bu büyük, tertemiz yolu, tertemiz dîn anlayışını bütün dünyanın gözleri önüne ve bilgi dünyasının huzûruna sermek üzere bu kitabı hazırlamış bulunuyorum. Buna tek başına karar vermedim. Görüştüm, danıştım. Cümleyi aynı fikirde buldum. Arada birkaç mutaassıb Bektâşî çıkar da -Bektâşînin mutaassıbı olmaz, bunu sanmıyorum amma- fakıyr'i taşlarsa, ona da eyvallâh...

Erkân'ı yazma konusunda çeşitli düşünceler oldu. Hz. Peygamber. "Hikmet'i, ehli olmayana öğretmeyin... Zirâ o hikmete zulmetmiş olursunuz. Fakat hikmet'i ehli olandan da esirgemeyin. O zaman da ehline karşı zulmetmiş olursunuz" buyurmuştur. Biz de bu buyruğa uyduk. Ehli olmayan zâten bu kitaplardan da zevk almaz, okumaz. Bilmesi istenen Bilgi ve Hikmet erleri de buradan okusun, okuyacak yer bulsun, onlara zulmedilmiş olmasın diye yazdık.

Bilgi ve anlayış sahibi olanlar gerçeğin yollarında ayrılık, başkalık görmezler. Doğruyu gösterme, aydınlatma (irşâd) yolları gizli veya açık zikir (anma) ile eğitim yönteminin üzerindedir. Amaç, tek sevgiliye gönül yakınlığı ve onunla ma'nevî buluşmadır. "Al-Turuk-u il-Allah-i Teâlâ bi-adet-i enfâs-al-halâik = Tanrı'ya giden yollar insanlar sayısındadır" sözü bunu anlatmaktadır. Bu sebeple kimi Halvetî, kimi Melâmî, kimi Rufâî, kimi Mevlevî vb. adlar taşımakta ise de, hepsi ilahî bir verimlilik, gürlük kaynağından fişkırان -aşk ve olgunluğa götürücü-Kevser'e susamış bağı yanık âşıklardır. Birlik dolusundan yaşamı ve gerçeği tadarlar. İşte, bu tadışın kıvancını duyabilme, en doğru ve en kısa yoldan olmalıdır; istenen budur. Bunu da, şimdiye kadar, en güzel şekilde Bektâşîlik başarmıştır.

Bu kitapta, övenler ve yerenlere kapılmadan, tümüyle bilim ve tarih çerçevesi içinde kalarak, yurdumuzda yüzyıllardır yaşanan geniş bir halk çoğunluğunun duyuş, inanış ve düşünüşünün temsilcisi olan bu İslâmî dîn anlayışının ve üstün ahlâk yolunun bir sentezini yapmaya çalıştım.

Bu kadar uzun boylu kalem yürütmenin sebebi, konunun beşerî anlamda, büyük oluşundandır. Her önemli olay yalnız bir bölük insan topluluğunu değil, bütün insanlığı ilgilendirir. Ele aldığımız konu da, dar bir çevrenin

malı imiş gibi, sınırlama ve tutsaklık altına sokulamayacak bir düşünüş ve inanış, bütün insanlığa malolacak güçlü bir fikir ve ahlâk sistemidir.

Gayretimiz yalnız Türk milletine değil, bütün bir insanlığa hitâbeden Bektâşîliği, yetkili bir kalem olarak, en gerçek yüzü ile göstermek, şimdiye kadar bilerek ve çoğunlukla bilmeyerek, ona yapılan haksız veya kasıtlı saldırıların anlamsızlığını göstermektedir.

Hacı Bektâş Velî, Türklerde, Müslümanlığı gerilik, softalık vesîlesi ve âleti olmaktan çıkarmak istemiştir. Bektâşîlik de, Türk'ü ümmetlikten kurtarıp millet haline getirmiştir. Mücerred Halîfe Ca'fer Sadık Bektâş Baba erenler: "Mevlevilik olmasa klasik mûsikîmiz ve Bektâşîlik olmasa Türklüğümüz, halk edebiyatımız ve halk mûsikîmiz olmazdı" derdi.

Şiiri, mûsikîsi, kitabı, düşünen ve düşündüren felsefesi olmayan yolların sonu bataktır. Böyle kuruluşlar ya hiç meydana çıkmaz, ya da az yaşarlar. Bektâşîlik ise, halkın tâ gönlünden kopan ve en ücra köşelerdeki Türk halkının ruhuna kadar işleyen, onu duygulandıran bir şiir ve mûsikî ile, düşünüş ve inanışları, gelenekleri ile tamamen kurulmuş, köklenmiş bir gerçek mezheptir. Türk'ün İslamiyet'idir, dîn anlayışıdır. O, yaşam dolu insanların sevgi taşan gönülleriyle elele verişleridir. Devrin zulümlerine; çektirdiği yoksulluğa, acılara dayanarak, bu zorluklar içinde, Türk insanının büyük gücü, yılmayan çalışması ve yaşama, olduğu kadar insanlara ve insanlığa bağlılığı ile direnişidir. İnsanı insan yapan da bu niteliğidir.

O, bir sürü insanın dönecliği, bir sürü insanın ikiyüzlülüğü, bir sürü insanın menfaat severliği arasında yine de asıl insan için çırpınarak, üzerine titreyerek duyulan sonsuz sevgidir. Onu olgunlaşmaya (kemâle) götürmeye, çirkeften, uydurmadan, boş inançtan kurtarmaya çalışan bir tükenmez aşktır. O âşk ile -neye mal olursa olsun- insanlığı kurtarma, gerçeğe ulaşma ve ulaştırma ocağıdır. Beşer yaşamına karşı sorumluluk duygusu içinde bu savaş yapılırken, haksız hücumlara uğrayarak, iftirâlara çarpılarak ıstırap çekenler, hattâ kurbân edilenler de olur, nitekim olmuştur da... Ammâ, bir gerçeğin insanı olarak yürüyenlerde aynı ışık, aynı hayatî ve insânî inanış bir çığ gibi kuvvetlene büyüye evreni sarmakta devam eder. Sürüngenleştirilen insanı ve insanlığı, maddeten ve ma'nen kurtarma amacından milim şaşmadan...

Rûhun biçimi, görünüşü yoktur. Dünyada insan gönlünü geliştiren bilgi ocakları ve tanrısal sevgiye götüren çatılar yıkılsa da ergin insan rûhu Büyük Sevgilisini bilir ve bulur. Bütün dünyanın insanları gönüllerinde asil sevgininin taht kurduğuna akıl erdirdikleri gün, yüreklerinin aynı tanrısal sevgi ile ve o sevgi için çarptığını duydukları gün, dünya, gerçek cennet olacaktır. Yolumuz aşk ve sevgi yoludur, kendisi aşktır, insanlığın varlığı aşktır.

"Aşk Risâlesi" adlı kitabım için 27 Nisan 1959 tarihli mektubunda sayın Burhan Toprak fakıyre şunları yazıyorlardı:

"Nefahat-ül-Üns kadar güzel olan kitâbınızı zevkle okuyorum. Coşkunluğunuza ve kelimelere hârikulâde (olağanüstü) tasarrufunuza hayrânım. Herhalde eserini tanımış olacağınız Massignon; yirmi yıl önce, Türkiye'de dinî rönesanstan bahsediyordu. Şimdi alâmetleri beliriyor. Hem de hâlisi (katıksızı)...

Teşekkürlerimi takdîm ederim. Amma niçün bu kitabı halka vermiyorsunuz?"

Burhan Toprak Üstâd'ın bu sorusunun gerekçesi Enel' Aşk ve Aşk Risâlesi adlı birincisi 250, ikincisi 400 sayfa kadar olan iki kitabımı satışa arz etmeyip, konu ile ilgili kişilere ve her isteyene karşılıksız olarak yollayışımıdır.

20 Nisan 1959 tarihli Milliyet gazetesinde de sayın Refi' Cevâd Ulunay beyefendi Aşk Risâlesi'ne tahsis buyurdukları yazılarını şu cümle ile bitiriyorlardı:

"Muhterem Doktor, eserinde İlâhî aşka ait hiçbir noktayı ihmal etmemiştir. Bu itibarla bu eserin yalnız dost ve bu mevzu (konu) ile alâkadar (ilgili) zevâta gönderilmesini ben doğru bulmuyorum. Aşk Risâlesi âmmenin (kamunun) istifadesine arz edilecek bir eserdir."

Sayın Burhan Toprak ve R. C. Ulunay'm isteklerini bir başka gönül dostu, 29 Nisan 1959 tarihli mektuplarında muhterem aydınlaticım (mürşîdim) Ali Nâcî Baykal Dede Baba merhûm şöyle belirtiyorlardı:

'Her türlü tavsîf (niteleme) ve takrîz (övgü) ihtiyacından müstağnî (arınmış) olan Aşk Risâlesi'nin birkaç nüshasını ve yine lûtfen gönderilen gazeteleri aldık, teşekkür ederiz. Bu nefis ve kudsî eserin mevzuu ile alâkalı ne söylenebilir ki onun içinde, metninde mevcûd olmasın? Söylenilecek şey, takdîr ve tebrikten başka ne olabilir? Pîrimiz, Sultânımız Hacı Bektâş Velî efendimiz hazretleri size elini ve dilini vermiştir. Ne doğarsa yazınız, fakat rica ederim, her şeyden evvel mahsûl-ü ilhâm (esin ürünü) olan eserlerinizin feyz ve fâidelerini mahdûd (sınırlı) bir sınıfa kasr ve tahdîd etmeyiniz, şumûllendiriniz. Bu lüzûmu evvelce de arz etmiştim. Kıymetli eseriniz hakkında bir de makale neşretmiş olan sayın Ulunay da böyle yapılmasını sizden bilhassa rica etmektedir."

Şair ve mutasavvıf Uluğ Kızılkıçlı, 28 Mayıs 1959 tarihli mektubunda şöyle diyordu:

"Sizi Hakk gibi şahsen, bizâtihî değil eser ve tecelliyâtınızla tanıyorum. Ariflere de bu tanışıklıktan ötesini istemek teşahhus vâdisine, enâhiyyet berzahına talepte bulunmak olur.

... Eserinizi yazış tarzınız gibi satış tarzınız dahî ücretsiz... Kendinizi Hakk'a nasıl satmışsanız, halka da öyle satıyorsunuz. Aynı bir nebî gibi; benim ücretim yakınlara sevgidir, aşktır âyetini tefsîr ediyorsunuz. O yakınlar ki, Allah'a yakınlıktan bile yakındır. "

Aşk Risâlesi'ni kendilerine yolladığım sayın Kemâleddin Apak beyefendi, 6 Haziran 1959 tarihli mektuplarında bu kitap için: "Aşk-Âşık-Mâ'sûk teslîsini (üçlüsünü) vahdet potasında eritip birleştiren, aynı cevhere ve asl'a ircâ'eden, bir feyz ve nûr kaynağı halinde gönülleri dolduran ve doyuran bir eser" diye bahis buyurmuşlardı. O zaman aldığım bunlara benzer yüzlerce mektup ve basındaki övücü eleştiriler, fakıyr'i bir yandan daha fazla çalışmaya teşvik etti; bir yandan da konunun azameti karşısında ürküntü duydu. Sonunda, bunlardan kuvvet alarak bu geniş ve önemli konuyu ele aldım. Hazret-i Pîr yardımcım olsun.

Her canlı ölüyor, yani eskiyor. Her ölü bir diriye tohum oluyor, her eski bir yeniye... Hacı Bektâş Velinin Türk milletine getirdiği ulusal ve insancıl düşünüşü, inanış ve yaşayışı bütünüyle ortaya koymaya çalıştım. O büyük Pir'in, kendi postuna oturmuş bu fakıyr evlâdına sunduğu esin ile meydana gelen şu kitap, Hazret-i Pîr'i ve O'nun yolunu nisyanından (unutulmuşluktan) aydınlığa çıkarırken hayırla anılmamıza vesîle olsun.

Aydın, 1966
Op. Dr. Bedri Noyan
(Dede Baba)